
X.

**INTERDISCIPLINÁRNE ASPEKTY
SLOVOTVORNEJ MOTIVÁCIE**

Martina Ivanová – Miroslava Kyseľová

0 Úvodné poznámky	965
1 Slovotvorná motivácia a kognitívna lingvistika	965
1.1 Metafora a metonymia v slovotvorbe	966
1.2 Prototypy v slovotvorbe	970
1.3 Priestorová sémantika v slovotvorbe	971
2 Slovotvorná motivácia a korpusová lingvistika	978
2.1 Produktivita a korpus	978
2.2 Vidotvorba a korpus	982
3 Zhrnutie	982
Literatúra	983

0 Úvodné poznámky

Prehľad doteraz publikovaných slovanských prác, ktoré uchopujú slovtvorbu v interdisciplinárnych súvislostiach, sa uvádza v oddiele I., kap. 6.7 (napr. derivatológia a matematická lingvistiká, filozofia – špeciálne epistemológia, psycholingvistiká). Vo viacväzkovom kompendiu *Word-Formation. An International Handbook of the Languages of Europe* (2015 – 2016) sa nachádzajú viaceré state všímajúce si interdisciplinárne aspekty slovtvorby, napr. vo vzťahu k psycholingvistike, neurolingvistike, pragmalingvistike, k výskumu osvojovania si jazyka (materinského aj cudzieho) či výskumu afázie. Pravdaže, interdisciplinárne potencie slovtvorného (a celkovo lingvistického) výskumu sú veľačovo otvorené, no sústredenejšia analýza týchto aspektov v slovanskosti ešte len čaká na svoje širokospektrálnejšie spracovanie. V tomto oddiele ponúkame niekoľko poznámok o slovtvornej motivácii vo vzťahu ku kognitívnej lingvistike a možnosti výskumu slovtvorby s využitím nástrojov korpusovej lingvistiky.

1 Slovtvorná motivácia a kognitívna lingvistiká

Oblasť derivatológie bola dlho v istom zmysle na periférii záujmu¹, resp. jej výskum sa obmedzoval len na určité javy, čo bolo vo veľkej miere zapríčinené tým, že analýzy sa často aplikovali na angličtinu. Vzrastajúci trend uplatňovať kognitívningvistické postuláty pri analýze slovanských jazykov so sebou okrem iného priniesol i výskumy javov, ktoré s derivatológiou priamo súvisia. Kognitívningvistické analýzy slovtvorných fenoménov sú orientované predovšetkým na tieto oblasti:

(i) Kognitívningvistická analýza slovtvorných formantov. V tejto súvislosti možno spomenúť najmä intenzívne výskumy zamerané na problematiku prefixov s cieľom zmapovať a nanovo interpretovať ich polysémiu (bližšie pozri prehľad v kapitole 1.3). Analýze anglického sufixu *-er* sa vo svojej práci venoval K. Panther a L. Thornburg (2000). Základom ich analýzy sa stalo postulovanie základnej udalostnej schémy (v ich terminológii sa používa termín prototypický scenár), pričom na základe metaforických a metonymických extenzií z daného prototypu sa kategória slovtvorne motivovaných substantív odvodených prostredníctvom tohto sufixu opisuje ako prípad radiálne štruktúrovanej kategórie.

(ii) Kognitívningvistická analýza slovtvorných kategórií. Spomenúť možno napríklad kognitívningvistické výskumy deminutívnosti (Katunar, 2013; Ruiz de Mendoza Ibáñez, 2000), reflexívnosti (porov. napr. Będkowska-Kopczyk, 2014).

Na empirickej rovine sa v kognitívnej lingvistike rozvinuli viaceré postupy analýzy lexikálnych jednotiek. Možno spomenúť napríklad teóriu prototypov a s ňou súvisiace výskumy radiálne štruktúrovaných kategórií, ďalej výskumy konceptuálnej metafory a metonymie, analýza priestorovej sémantiky na základe vzťahu figúry/trajektora a pozadia/landmarku (k termínom pozri bližšie kap. 1.3), využitie teórie idealizovaných kognitívnych modelov a i. Cieľom kognitívningvistických výskumov je v zmysle základného teore-

¹ Na istý nezáujem o oblasť slovtvorby v kognitívningvistických výskumoch upozorňujú napr. A. Onysko a S. Michel v publikácii *Cognitive Perspectives on Word Formation* (2010, s. 9 – 10).

tického postulátu, že každá jazyková jednotka má význam, sémantická analýza jazykových jednotiek (v prípade slovotvorby môže ísť o slovotvorne utvorené slová, afixy a pod.). Jej výsledkom však nie je súhrn izolovaných čiastkových významov reprezentujúci istú jednotku (napr. afix alebo skupinu afixov), ale opis jednotky ako kategórie pozostávajúcej z množiny vzájomne súvisiacich významov, derivovaných na princípe kognitívnych mechanizmov (ako sú napr. metafora či metonymia). Napr. verbálna deminutívnosť v chorvátčine je charakterizovaná množinou troch významov (fyzická intenzita, priestorová rozptýlenosť/rozptýlenosť pozornosti a pejoratívnosť) derivovaných z východiskového významu (označenie niečoho malého) na báze metafory VIAC je HORE (detailne Katunar, 2013). V práci F. Ruiz de Mendozu Ibáñeza (2000) sa deminutívnosť explikuje na báze troch vzájomne prepojených idealizovaných kognitívnych modelov (ďalej IKM): (i) IKM „veľkosti“, (ii) IKM „kontroly“ a IKM „benefitu“. Na základe týchto idealizovaných kognitívnych modelov daný autor vysvetľuje fungovanie pragmatických významov kladného a záporného hodnotenia: 1. Malé objekty sú zvyčajne ľahko ovládateľné, preto môžu byť vnímané ako sympatické., 2. Malé objekty sú zväčša vnímané ako neškodné a nedôležité, preto môžu byť ignorované, na základe čoho sa môžu pociťovať ako nepríjemné.

1.1 Metafora a metonymia v slovotvorbe

Problematike metafory a metonymie a ich úlohe pri organizácii významovej štruktúry slov a v gramatike je v kognitívnoľingvistických analýzach venovaný veľký priestor. Pokus opísať slovotvorné štruktúry na princípe metonymie nachádzame v prácach L. Jandy (2010, 2011). L. Janda predpokladá, že podobne ako v lexike pri tvorení nových významov, aj v slovotvorbe pri tvorení slov sa uplatňuje metonymia. V porovnaní s vnútrošlovným odvodzovaním je však metonymia v slovotvorbe oveľa frekventovanejším javom. Ako príklad možno uviesť nasledujúce jednotky:

(1a)

hlava „človek ako jednotlivec“ *výroba elektriny na hlavu*

metonymia ČASŤ TELA za CELOK

prostredníctvom časti tela sa referuje na celú osobu

zdrojová doména: „časť tela“ je reprezentovaná formou korešpondujúcou s primárnym významom

cieľová doména: „pomenovanie osoby“ nie je explicitne vyjadrená

(1b)

bruch-áč

metonymia ČASŤ TELA za CELOK

prostredníctvom časti tela sa referuje na celú osobu

zdrojová doména: „časť tela“ je reprezentovaná slovotvorným základom

cieľová doména: „pomenovanie osoby“ je reprezentovaná sufixom

(2a)

mlieko „nádobu na mlieko“ *omylom prevrátil mlieko*

metonymia OBSAH za NÁDOBU

prostredníctvom obsahu sa referuje na nádobu

zdrojová doména: „obsah“ je reprezentovaná formou korešpondujúcou s primárnym významom

cieľová doména: „nádoba“ nie je explicitne vyjadrená

(2b)

cukor-nička

metonymia OBSAH za NÁDOBU

prostredníctvom obsahu za referuje na nádobu

zdrojová doména: „obsah“ je reprezentovaná slovotvorným základom

cieľová doména: „nádoba“ je reprezentovaná sufixom

Koncepcia L. Jandy, od ktorej autorka ďalej odvíja porovnávanie derivačných systémov v češtine, ruštine a nórčine, je pozoruhodná preto, že jej ambíciou je vysvetliť procesy sémantickej a slovotvornej derivácie na totožnom princípe – na princípe metonymickej extenzie.

Takto postavený koncept však nie je celkom bezproblémový a dokonca sa stal predmetom kritiky v práci M. Brdara a R. Brdar-Szabó (2013), a to predovšetkým z dôvodu „technickej“ nekorelácie Jandinej predstavy metonymie na ploche sufixálne utvoreného slova a klasickej kognitívnej teórie metonymie. Účelom metonymie je prostredníctvom zdroja referovať na neexplikovaný cieľ. V tomto zmysle funguje zdroj (zdrojová doména) ako vehikulum (explikovaná forma), pričom target (cieľ/cieľová doména), ktorý možno chápať ako intendovaný význam, ostáva nevyjadrený. Prístup k cieľu je v rámci metonymie zabezpečený existenciou inferenčných schém, resp. metonymických modelov. Problémom pri slovotvorbe vo vzťahu k naznačeným východiskám je, že aj cieľ je v derivovanom slove priamo prístupný prostredníctvom jeho explikácie slovotvorným formantom (porov. Brdar – Brdar-Szabó, 2013, s. 44): „... metonymický cieľ, prístup ku ktorému by mal byť zabezpečený sprostredkovane cez metonymické vehikulum, je (v prípade slovotvorne utvoreného slova, pozn. M. K.) tiež priamo prístupný“ (ibid., s. 45).

Iným prípadom sú však tzv. exocentrické kompozitá, ktoré na rozdiel od endocentrických kompozít nie sú hyponymom determinovaného komponentu, porov. *malomesto* je mesto, *zemeguľa* je guľa, *jazykoveda* je veda (endocentrické kompozitá), ale *ostrochvost* nie je chvost, *ostrolist* nie je list, *zlatohlávka* nie je hlávka, *nízkokmeň* nie je kmeň (exocentrické kompozitá). V súvislosti s danou triedou jednotiek možno uvažovať o metonymickom vzťahu VLASTNOSŤ za ŽIVÚ/NEŽIVÚ ENTITU, pričom platí, že slovotvorná štruktúra neexplikuje cieľovú doménu, ale je vyjadrením zdrojovej domény, porov. *ostrochvost* „(to, čo má) ostrý chvost“, *ostrolist* „(to, čo má) ostrý list“, *zlatohlávka* „(ten, kto má) zlatú hlávku“, *nízkokmeň* „(to, čo má) nízky kmeň“.

Ďalší argument, ktorý M. Brdar a R. Brdar-Szabó (2013) vznášajú voči Jandinmu prístupu, je riziko, že akákoľvek slovotvorba sa môže označiť ako metonymia. Tomu, zdá sa, samotný Jandin postoj neprotirečí. L. Janda (2010, s. 6) síce konštatuje, že väčšina slovotvorby je motivovaná metonymickými vzťahmi, avšak tento typ sémantického vzťahu sa podľa nej neuplatňuje pri tvorení hypokoristík, feminatív a pri tvorení deverbálnych substantív. De facto s metonymiou nepočíta pri modifikačnom a transpozičnom type onoma-

ziologickej kategórie (v terminológii zaužívanej v slovakistických prácach) a, naopak, v podstate všetky slová utvorené na princípe mutácie chápe ako prípady metonymie.

Protiargumenty v štúdií M. Brdara a R. Brdar-Szabó (2013) upozorňujú na nedostatky Jandinej koncepcie (málo zrozumiteľné objasnenie metonymických zložiek v derivovanom slove), na druhej strane však úplne nemôžu poprieť fakt, ktorý sa na pozadí celej Jandinej teórie javí ako rozhodujúci, a to, že časť odvodených slov vzniká v procese kombinácie dvoch pojmov, ktoré sú v logickom vzťahu. Inak povedané, vzťah medzi zdrojom a cieľom v štruktúre slovotvorne utvoreného slova je založený na logickej blízkosti (kontiguíte), a teda by sme ho mohli označiť ako metonymický². Myšlienka, že aj v pozadí slovotvornej derivácie podobne ako pri vnútroslownom odvodzovaní stojí nejaký typ logického vzťahu medzi východiskovým a cieľovým pojmom, však nie je nová (porov. napr. Dolník, 2003, s. 52 – 53).

Hoci je cieľová doména signalizovaná prostredníctvom slovotvorných formantov derivovaného slova, samotný logický vzťah medzi zdrojom a cieľom – vystupujúci ako súčasť lexikálneho významu nového slova – je explikovaný v rozličnej miere. To dokazujú – sémanticky rôzne nasýtené – onomaziologické spoje, ktoré nemajú svoje vyjadrenie na formálnej rovine (porov. Furdík, 2004):

ryb-ár

explikácia: osoba, ktorá má nejaký vzťah k rybám

implikácia: osoba, ktorá **chytá** ryby; mohla by to byť aj osoba, ktorá **je** ryby **vo veľkom množstve**, alebo vec, ktorá **je určená na chytenie** rýb

Tento jav sa v teórii odvodzovania tradične opisuje na pozadí vzťahu medzi slovotvorným a lexikálnym významom. Možno teda uvažovať o tom, že sémantický vzťah medzi komponentmi slovotvorne motivovaného slova môže byť založený na metonymii, resp. na inom logickom vzťahu³, nemusí však prostredníctvom slovotvornej štruktúry byť explikovaný.

Ak pripustíme myšlienku, že slovotvornú deriváciu by bolo možné opísať na princípe metonymie, potom možno predpokladať, že okrem metonymických vzťahov sa slovotvorba realizuje aj na základe metaforických vzťahov. Okrem sémantického vzťahu logickej súvislosti sa medzi komponentmi slovotvorne motivovaného slova môže realizovať aj sémantický vzťah založený na tzv. fiktívnej klasifikácii (porov. Dolník, 2003), ako to ukazuje nasledujúci príklad:

klebetn-ík „ten, kto je klebetný“

osoba + vlastnosť osoby v jednej konceptuálnej doméne

² L. Janda pracuje s termínom „metonymické označenie“, ktorým zrejme myslí označenie založené na logickom (metonymickom) vzťahu medzi základovým slovom a novým, teda derivovaným slovom.

³ Rozsah implikácií je, samozrejme, daný vzťahom medzi významom základového slova a významom sufixu, porov. rôzne významy sufixov pri slovách *hadica*, *drevenica*, *dračica*; *had-ica* „to čo je ako had“ (VEC – VEC, fiktívna klasifikácia založená na vzťahu similarity), *dreven-ica* „to, čo je drevené“ (VEC – VLASTNOST', implikácia založená na vzťahu logickej kontiguity), *drač-ica* „drak-žena“ (BYTOST' – BYTOST' + PRÍZNAK, klasifikácia založená na vzťahu špecifikácie).

spája ich logická súvislosť
metonymia VLASTNOSŤ za OSOBU

had-ica = „to, čo je ako had“
predmet + podobný predmet v dvoch konceptuálnych doménach
spája ich štruktúrna similarita
metafora DLHÝ OVÁLNÝ PREDMET je HAD

Tzv. konceptuálna metafora (a jej jazyková manifestácia reprezentovaná metaforickým výrazom) sa v kognitívnej lingvistike chápe ako spojenie dvoch konceptuálnych domén, tzv. zdrojovej domény a cieľovej domény. Zdroj a cieľ možno chápať ako dva koncepty (pojmy), pričom platí, že koncept/pojem A sa chápe na základe konceptu/pojmu B, a to na základe súboru korešpondencií medzi konceptuálnymi elementmi pojmu A a konceptuálnymi elementmi pojmu B. Zdrojová doména zahŕňa entity, procesy, vlastnosti a vzťahy konkrétnej povahy, zatiaľ čo cieľová doména má zväčša (nie vždy) abstraktný charakter a so zdrojovou doménou je prepojená na základe metaforického spojenia (metaforickej bázy), ktoré sa chápe ako súbor fixovaných korešpondencií (mapovaní) medzi zdrojovou a cieľovou doménou. Metafora sa potom chápe ako proces interkonceptuálneho mapovania, ktoré sa realizuje na základe spoločných konceptuálnych elementov existujúcich medzi dvoma doménami, pozri bližšie Z. Kövecses (2010, s. 5, 7). Pokiaľ ide o oblasť slovo tvorby, v zásade možno o metaforickej motivácii uvažovať vždy tam, kde sa vzťah medzi dvomi pojmi dá parafrázovať „niečo, čo je ako niečo“. Zo slovnodruhového hľadiska teda metaforické vzťahy možno predpokladať pri desubstantívnych substantívach utvorených na základe podobnosti (*kotlina, ihlan, masliak, lodička*); porov. Furdík (2004, s. 98).

O metaforickom vzťahu medzi motivantom a motivátom sa dá ďalej uvažovať pri derivácii v rámci transpozíčných typov onomaziologických kategórií. Na metaforické vzťahy pri týchto typoch derivátov upozornila systémová funkčná lingvistika (porov. Kyseľová – Ivanová, 2013, s. 45) pri sledovaní alternatívnych gramatických konštrukcií na vyjadrenie toho istého obsahu, keďže isté zmeny gramatickej konštrukcie sú možné práve vďaka slovnodruhovým deriváciám. Porov. napr. vetu *Mnoho ľudí protestovalo*. s vetami *Rozliali sa vlny protestu.*, *Protesty nabrali obrovské rozmery.*, kde činnosť je prezentovaná substančne na báze konceptuálnej metafory ČINNOSTI sú SUBSTANCIE.

Na metaforickom vzťahu sú tiež založené vybrané kompozitá. V závislosti od miery explicitnosti vyjadrenia metaforických komponentov v slovotvornej štruktúre možno postulovať nasledujúce modely: (1) prvý komponent plní funkciu zdrojovej domény a druhý komponent funkciu cieľovej domény, metaforická báza je nevyjadrená, napr. *svetabôľ* s významom „veľký, intenzívny bôľ“ („bôľ je veľký ako svet“), (2) prvý komponent plní funkciu metaforickej bázy a druhý komponent funkciu zdrojovej domény, cieľová doména je nevyjadrená, napr. *tučibomba* s významom „tučný človek“ („človek je tučný ako bomba“), (3) oba komponenty reprezentujú zdrojovú doménu, cieľová doména a metaforická báza nie sú vyjadrené explicitne, napr. *valibuk* s významom „silák“ („človek je silný ako ten, čo váľa buky“).

1.2 Prototypy v slovotvorbe

Teória prototypov pochádza z polovice sedemdesiatych rokov a spája sa s výskumami E. Roschovej a jej spolupracovníkov (Rosch, 1973; Rosch – Mervis, 1975), ktoré sa venovali problematike vnútornej štruktúry kategórií. V prvotnej, tzv. štandardnej koncepcii prototypickosti platí, že ak chceme rozhodnúť, či je jav a členom konceptuálnej kategórie A , musíme porovnať a s takzvaným prototypom tejto kategórie $*a$, ktorý sa definuje ako najviac charakteristický, najviac salientný a centrálny člen kategórie A . Ak je a dostatočne podobný $*a$, možno ho chápať ako člena kategórie A . Vo všeobecnosti platí, že nie je možné vymedziť, do akej miery musí byť a podobný $*a$, aby sa stal členom kategórie A . To implikuje, že prototyp sám osebe nikdy nedefinuje hranice kategórie. To, čo vymedzuje kategóriu A , je v skutočnosti vzťah ku kategóriám A' , A'' a pod., ktoré predstavujú alternatívu kategórie A pri kategorizovaní a . Ak je a viac podobné $*a$ kategórie A ako $*a'$ kategórie A' , bude kategorizované ako člen kategórie A , nie ako člen A' . Meradlo, ktorým možno kvantifikovať podobnosť akéhokoľvek a na $*a$, sa označuje ako kategoriálna vlastnosť. Ak je a rovnako nepodobné $*a$ ako $*a'$, nie je možné určiť, či je členom kategórie A alebo A' .

Štandardná teória prototypov bola neskôr modifikovaná. Prototyp sa v neskoršej verzii nechápe ako konštitutívny princíp kategórie, ale iba ako efekt kategorizácie (hovorí sa o prototypovom efekte). Dochádza tu teda k istému obratu: prototypickosť sa vníma ako výsledok, nie zdroj kategorizácie, čo vedie k tomu, že za rozhodujúcu silu kategorizácie sa považuje frekvencia, porov. napr. prácu M. Haspelmatha (2006) o úlohe frekvencie v jazyku. Najfrekventovanejšie prvky kategórie, resp. najčastejšie vlastnosti týchto exemplárov sú faktorom determinujúcim prototypickosť. V tomto variante teórie prototypov sa ráta s tým, že kategórie majú internú štruktúru a že členy kategórie vykazujú odlišné stupne kategoriálnej príslušnosti, avšak odmieta sa predstava, že by všetky kategórie museli mať neostré hranice a nemohli byť definované na základe nevyhnutných a potrebných vlastností (porov. van der Auwera – Gast, 2010).

Tento prístup sa stal základom odlišnej koncepcie prototypickosti, ktorá sa označuje ako koncepcia rodinných podobností (termín je prevzatý z prác L. Wittgensteina). V tejto koncepcii je prípustné, aby kategória nedisponovala žiadnym prototypickým členom. Takáto kategória zahŕňa prvky, ktoré sa navzájom podobajú, ale nie je podmienkou, aby sa prvok podobal na všetky ostatné prvky kategórie. Uvedený model sa označuje ako model rodinných podobností. Napríklad kategória A založená na rodinných podobnostiach obsahuje prvky a , b , c , d , pričom prvok a je podobný b , prvok b je podobný c , prvok c je podobný b a d , ale a nie je podobný d a neexistuje ani jeden prvok kategórie A , ktorý by sa podobal na všetky prvky danej kategórie.

Prototyp ako konštituent kategórie sa v tomto prístupe nechápe ako dominantný, centrálny prvok kategórie, ale ako abstraktný (psychologický) objekt s vlastnosťami platnými pre celú kategóriu (hoci týmito vlastnosťami nemusia disponovať všetky prvky danej kategórie), pričom prototypové exempláre kategórií založených na vzťahu rodinných príbuzností sa považujú za javovú formu prototypu ako abstraktného objektu (porov. Dolník, 2003, s. 28 – 29).

Vzťah medzi slovotvorným systémom jazyka a teóriou prototypov možno ilustrovať prostredníctvom voľby slovotvorného motívu pri odvodzovaní desubstantívnych substan-

tív. V klasických prístupoch sa dané deriváty uvádzajú ako príklad na neúplnú zhodu medzi slovotvorným a lexikálnym významom jednotiek, porov. *hrnčiar*: slovotvorný význam „ten, kto má vzťah k hrncu“, lexikálny význam „(remeselný) výrobca al. v minulosti aj predavač hrnčiarских výrobkov, hlinených nádob al. nástrojov pre hospodárstvo a remeslá“, *sokoliar*: slovotvorný význam „ten, kto má vzťah k sokolom“, lexikálny význam: „chovateľ a cvičiteľ pernatých dravcov“, *husliar*: slovotvorný význam „ten, kto má vzťah k husliam“, lexikálny význam „výrobca sláčikových hudobných nástrojov“, *zlatník*: slovotvorný význam „ten, kto má vzťah k zlatu“, lexikálny význam „odborník na výr., opravu a predaj predmetov z drahých kovov“, *chlebník*: slovotvorný význam „to, čo je na chlieb“, lexikálny význam „závesná kapsa na jedlo“, *hájnik*: slovotvorný význam „ten, kto má vzťah k háju“, lexikálny význam „osoba poverená strážením lesov, lúk, polí, pasienkov a viníc“.

Z kognitívneho hľadiska sa voľba slovotvorného motívu opiera o jeho chápanie ako prototypického prvku v rámci danej kategórie. Zatiaľ čo lexikálnosémantická parafráza jednotky obsahuje odkaz na kategóriu („pernaté dravce“, „sláčikové hudobné nástroje“, „jedlo“, „drahé kovy“), voľba slovotvorného motívu sa opiera o jeho prototypové postavenie v rámci štruktúry danej kategórie (*sokol* ako prototypový prvok v kategórii „pernaté dravce“, *husle* ako prototypový prvok v kategórii „sláčikové hudobné nástroje“, *chlieb* ako prototypový prvok v kategórii „jedlo“, *zlato* ako prototypový prvok v kategórii „drahé kovy“). Fungovanie prototypových prvkov ako slovotvorných motívov v slovotvorne motivovaných jednotkách potvrdzuje neekvivalentnosť internej štruktúry týchto kategórií: nie všetky prvky, ktoré patria do príslušnej kategórie, majú rovnaký status; kategórie často pozostávajú z centrálnej zóny, tzv. jadra (tvoreného prototypovými prvkami), obklopeného menej salientnou perifériou. Z extenzionálneho hľadiska teda existujú rozdiely v salientnosti medzi členmi kategórie, z intenzionálneho hľadiska prvky kategórie reprezentujú štruktúru prvkov, ktoré sú vo vzťahu rodinnej podobnosti a tvoria radiálne zväzky (napr. *lesy, lúky, polia, pasienky, vinice*).

Časté sú prípady, keď príznak indikovaný pôvodným slovotvorným motívom nevystupuje v lexikálnom význame ako jeden z integrálnych sémantických komponentov, ale tvorí súčasť obsahu lexikálnej jednotky a má povahu fakultatívneho prvku v logickom spektre príslušného pojmu. Takýto prípad možno demonštrovať na základe demotivovanej jednotky *koláč*. Lexéma *koláč* pôvodne označovala okrúhly výrobok („to, čo je ako kolo“), prototypický príznak *okrúhly* zo slovotvorného motívu ([kolo]) však stratil dištinktivnú silu a ako fakultatívna noéma funguje len ako súčasť lexikálneho obsahu danej lexikálnej jednotky.

1.3 Priestorová sémantika v slovotvorbe

Vo viacerých prácach sa kognitívningvistický prístup uplatnil pri analýze priestorových vzťahov (porov. Lakoff, 1987; Langacker, 1987, 1991; Janda, 1993; Dąbrowska, 1997; Tyler – Evans, 2003). Pokiaľ ide o oblasť slovotvorby, výskum priestorového jazyka sa vo viacerých prácach realizoval v súvislosti s analýzou prefixov a ich významov. V teoretickej literatúre sa často postulujú polysémický charakter prefixov, avšak menej pozornosti sa venuje stanoveniu významových schém, na základe ktorých by bolo možné usúvzťažniť navonok neusporiadaný súbor základných a odvodených významov jednotlivých prefixálnych segmentov. V kognitívningvistických prácach sa prefixy chápu ako polysémické jednotky, pre ktoré sú

charakteristické prototypové efekty (Janda, 1984; Dickey, 2007). Prefixy predstavujú radiálne štruktúrované kategórie, pričom jednou z najdôležitejších úloh pri ich výskume je stanovenie centrálného (prototypického) člena tejto kategórie a opis toho, akým spôsobom sa necentrálne členy danej kategórie vzťahujú na vymedzený prototyp.

Pokiaľ ide o polyfunkčnosť prefixov, budeme vychádzať z koncepcie A. Tyler a V. Evansa (2003), ktorí pri vymedzení polyfunkčnosti prepozícií postulujú polysémickú sieť (polysemic network) s tzv. protoscénou (protoscene) ako jej východiskovým bodom. Protoscénu definujú ako „ideálnu mentálnu reprezentáciu v rámci opakujúcich sa priestorových scén spojených s istou konkrétnou priestorovou časťou. (...) (protoscéna, dopl. M. I.) kombinuje idealizované elementy skúsenosti s reálnym svetom a konceptuálne vzťahy“ (Tyler – Evans, 2003, s. 52). Každý prefix reprezentuje sieť významov organizovaných na princípe rodinnej kategoriálnej príslušnosti: možno pri nich vymedziť prototypický priestorový význam (resp. významy) a subvýznamy vykazujúce rodinné podobnosti.

Vymedzenie prototypického významu predstavuje v lingvistickom bádani dlhodobú výzvu a v jednotlivých teoretických prácach boli navrhnuté rôzne kritériá na vymedzenie prototypickosti (podrobne pozri Lewandowska-Tomaszczyk, 2010). V kognitívnej sémantike sa uvažuje o koncepte sémantickej siete (Langacker, 1991, s. 369n.), podľa ktorého významy polysémickej jednotky tvoria sieť (štruktúru) organizovanú na základe rôznych kategorizačných vzťahov. Tie zahŕňajú (i) extenziu z prototypu a (ii) princíp similarity. Extenzia implikuje, že periférny člen kategórie je na základe všeobecných kognitívnych princípov (metafory a metonymie) vo vzťahu k centrálnejšiemu, prototypickému členu kategórie. Similarita zasa implikuje podobnosť medzi členmi kategórie, ak nie je možné identifikovať centrálnu, základnú členy kategórie (Šarič, 2012).

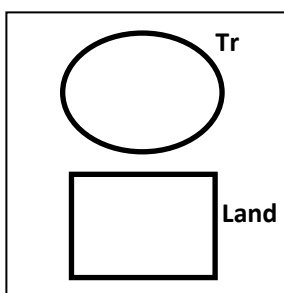
Ukážku možnej analýzy na báze týchto kognitívningvistických východísk budeme manifestovať prostredníctvom analýzy verbálneho prefixu *nad-* v slovenčine, a to na základe 36 prefixálne utvorených slovies, ktoré sme získali zo SKMS a *Slovenského národného korpusu* (2013, ďalej SNK). Verbálny prefix *nad-* sa v slovenčine nepodieľa na tvorení vidovej korelácie (nespráva sa ako „čisto“ vidový, „prázdny“ prefix). Z diachrónneho aspektu sa konštatuje jednotný pôvod predložky *nad* a prefixu *nad-* (Machek, 2010, s. 387). Na rozdiel od prepozície *nad* prefix *nad-* v slovenčine kóduje prevažne dynamické priestorové významy (*ležať nad mestom* – ?, *napísať nad text* – *nadpísať*), zriedkavo môže vyjadriť aj statický význam (*nieť sa nad morom* – *nadnášať sa nad morom*).

V súvislosti s prefixom *nad-* možno postulovať tri základné priestorové významy, pričom prvý je statický a druhé dva sú dynamické. Medzi týmito významami možno identifikovať vzťah similarity, implikujúcej podobnosť týchto významov bez možnosti identifikovať ktorýkoľvek z troch priestorových významov ako primárny.

Pri analýze budeme používať termíny *figúra/trajektor* a *pozadie/landmark*, ktoré sa objavujú v prácach kognitívnych lingvistov. L. Talmy definoval *figúru* ako „objekt, ktorý sa javí ako pohybujúci sa alebo lokalizovaný vo vzťahu k inému objektu. (...) *Figúra* predstavuje pohybujúci sa alebo konceptuálne pohyblivý objekt, ktorého miesto, dráha alebo orientácia sa chápe ako premenlivá, a ich príslušná hodnota je otázkou salientnosti“ (1983, s. 232). *Pozadie* zasa definuje ako „objekt, vo vzťahu ku ktorému sa prvý objekt chápe ako pohybujúci sa alebo lokalizovaný. (...) *Pozadie* je referenčný objekt (sám osebe má ne-

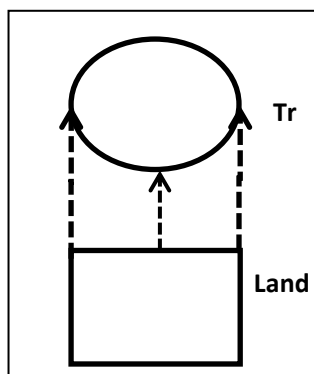
mennú lokáciu v referenčnom rámci), vo vzťahu ku ktorému figúra získava charakteristiky týkajúce sa jej miesta, dráhy alebo orientácie“ (1983, s. 232). V koncepcii Langackera (1987) sa namiesto termínov/pojmov figúra a pozadie používajú termíny trajektor (trajector) a landmark (landmark). Trajektor predstavuje „figúru v relačnom profile“ a landmark je „salientná subštruktúra odlišná od trajektora“ (Langacker, 1987, s. 490, 494).

Základný statický význam prefixu *nad-* je význam lokalizácie nad objektom vo vertikálnej dimenzii. Tento význam možno zachytiť prostredníctvom nasledujúcej schémy:

Tento význam prefixu je zriedkavý, nachádzame ho iba pri verbe *nadnášať sa* s významom (1a) „byť, pohybovať sa nad niečím“ *vlak sa nadnáša nad dráhou* (do úvahy tu berieme statickú priestorovú reláciu kódovanú prefixom, nie význam verba, ktorý je dynamický). Medzi relevantné sémantické komponenty tohto priestorového významu patrí 1. vertikálne usporiadanie trajektora a landmarku, 2. blízkosť trajektora a landmarku. Práve na základe týchto sémantických komponentov možno vysvetliť použitie tohto verba v odvodenom význame (1b) „trochu sa pohybovať nahor a nadol“ *sudy sa nadnášali na vode*. V týchto prípadoch plní funkciu (nevyjadreného) landmarku povrch nejakého objektu (vody, zeme a pod.). Oproti základnému priestorovému významu je pre tento odvodený význam relevantný kontakt medzi trajektorom a landmarkom. Ten možno v týchto vetných štruktúrach explicitne signalizovať konštrukciou s predložkou *na-*, ktorá v slovenčine vo svojom primárnom význame vyjadruje kontakt s povrchom objektu.

Základný dynamický priestorový význam pri prefixe *nad-* možno ilustrovať prostredníctvom schémy SMEROVANIE NAD NIEČO:

Tento význam prefixu *nad-* (2a) „umiestniť jeden objekt nad iný objekt“ sa realizuje pri manipulačných verbách s významom napr. *nadpísať* „napísať nad niečo“ *nadpíšete nad anglické slová čínske znaky*, *nadstavať* „postaviť nad niečo“ *nadstavili nad rodičovský dom toto poschodie*. Relevantnými sémantickými komponentmi, ktoré sa aktivujú pri tomto význame, sú: 1. vertikálne usporiadanie trajektora a landmarku a 2. blízkosť trajektora a landmarku.

Extenzia tohto základného priestorového významu sa opiera o aktualizáciu priestorového komponentu „blízkosť trajektora a landmarku“. Výsledkom je, že okrem priestorovej sémy smerovania nahor sa pri verbálnom prefixe aktivuje intenzitná séma vo význame (2b) „trochu smerovať hore“, napr. *nadniesť* „trochu zdvihnúť hore“ *prúd vzduchu nadniesol letiaceho holuba*, *nadletieť* „trochu vyletieť hore“ *sane nabešli na kameň a nadleteli*, *nadskočiť* „trochu poskočiť hore“ *bicykel nadskočil na kameni*. Vo funkcii (nevyjadreného) landmarku v týchto prípadoch najčastejšie vystupuje zemský povrch (čo zodpovedá Talmyho pridruženým charakteristikám ako permanentne lokalizovaný či viac v úzadí).

Prítomnosť intenzitnej sémy „trochu“ predstavuje základ utvárania ďalšieho významu (2c) „trochu realizovať aktivitu“, v ktorom sa eliminuje priestorový komponent. Tento význam prefixu *nad-* sa realizuje pri komunikačných verbách *nadškrtnúť*, *nadraziť* „náznakom dať v reči najavo“, *nadhodiť* „v reči naznačiť“.

Jedna z ďalších extenzií primárneho priestorového významu prefixu *nad-* sa aktivuje na základe komponentu „vertikálne usporiadanie trajektora a landmarku“. Je založená na metaforickej transpozícii VIAC je HORE (prepojenosť kvantity a vertikálneho usporiadania vychádza z elementárnej skúsenosti, že pri zvyšovaní počtu objektov kladených na seba sa mení vertikálne usporiadanie v smere nahor) a jej výsledkom je význam (2d) „pridať objekt k inému objektu a tým ho zväčšiť, zvýšiť, predĺžiť (v priestore)“, napr. *nadpriať na niť motúz*, *nadšiť na tričko dlhý rukáv*. Implicitne je objekt, ktorý sa pridáva k inému objektu, vyjadrený v konverznom význame (2e) „predĺžiť/zvýšiť/zväčšiť objekt (v priestore) (pridaním k inému objektu)“, v ktorom sa logický akcent presúva na modifikovaný objekt, ku ktorému sa niečo pridáva. Tento konverzný význam sa realizuje pri modifikačných verbách, napr. *naddĺžiť* „urobiť dlhším v priestore“ *naddĺžiť cestu*, *nadrobiť* „predĺžiť, zvýšiť“ *nadrobiť vlasy*, *nadstavať* „staváním zvýšiť“ *nadstavať dom*, *nadšiť* „predĺžiť prišíťím ďalšieho kusa materiálu“ *nadšiť tričko*, *nadpriať* „pradením predĺžiť“ *nadpriať niť*. V oboch derivovaných významoch sa eliminuje vertikálna konfigurácia trajektora a landmarku, zachováva sa však priestorový komponent odrážajúcu rozpriestranenosť objektu/objektov v priestore.

Medzi ďalšie extenzie priestorového významu patrí časový význam začiatku deja v čase, ktorý sa opiera o metaforický model ČAS je PRIESTOR. Vznik časového významu týchto verb sa zakladá na tom, že v našom vedomí pridanie jedného objektu k inému konceptualizujeme ako začiatok nového objektu. Tento časový význam (2f) „začať aktivitu“ sa realizuje pri komunikačných verbách, napr. *nadpriať* „začať s komunikáciou“ *nadpriať rozhovor*, *nadviazať* „obrátiť sa na niekoho s cieľom začať komunikovať“ *nadviazať spoluprácu*.

Podobný konceptuálny mechanizmus sa aktivuje pri vzniku ďalšieho časového významu. Pokračovanie objektu v priestore je základom významu (2g) „pokračovanie v čase“, napr. *nadviazať* „pokračovať v istej činnosti“ *nadviazať na tradíciu*.

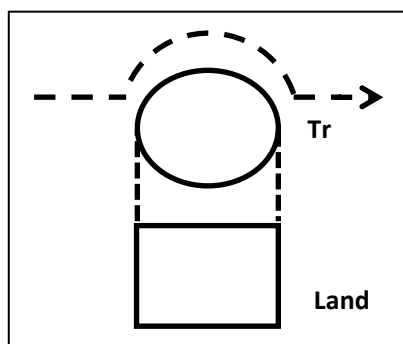
Význam časovej kontinuity je východiskom derivácie významu (2h) „prekročenia (časovej) hranice“, napr. *nadsluhovať* „byť v pracovnom pomere dlhšie, ako je stanovený čas“ *prístroj nadsluhuje*. Z tohto významu prefixu sa potom derivuje význam (2i) „prekročenie axiologickej normy“, napr. *nadhodnotiť*, *nadceniť*, *nadinterpretovať*, *nadužívať*, *nadhrávať* „hodnotiť, ceniť, interpretovať, užívať, hrať nad stanovenú normu“ *nadinterpretovať slová*, *nadhodnotiť situáciu*, *nadceniť kvality*.

Vertikálny priestorový komponent primárneho významu je východiskom metaforickej transpozície, a to na základe metaforickej schémy LEPŠIE je HORE, pri ktorej sú trajektor a landmark konceptualizovaní ako lokalizovaní na rovnakej vertikálnej osi bez kontaktu. Tento význam prefixu sa objavuje pri evaluačných verbách typu *nadradiť* (2j) „postaviť v systéme vyššie“, napr. *nadradiť osobný záujem nad záujmy štátu*, pri ktorých je preferovaná entita konceptualizovaná ako entita, ktorá je vyššie, v pozícii nad inou entitou.

Ďalšiu extenziu primárneho priestorového významu možno pozorovať pri slovese *nadľahčiť* s významom (2k) „dvihnúť hore a tým urobiť ľahším“ *nadľahčila jej periny*. Na základe metaforickej transpozície sa pri danom verbe utvára význam (2l) „urobiť ľahším“ *nadľahčiť cestu snehom z bielok* a z neho je následne odvodený metaforickým význam (2m) „zmierniť“ *nadľahčiť ťažkú chvíľku žartom*, pri ktorých dochádza k eliminácii priestorového komponentu „dvihnúť hore“. Základom tejto extenzie je komponent vytvorenia vertikálnej vzdialenosti a vznik absencie kontaktu medzi trajektorom a landmarkom, ktoré implikujú, že participanti nie sú vo sfére vplyvu.

Metaforická schéma KONTROLA/DOMINANCIA je HORE sa aktivuje vo význame emočných verb, napr. *nadíť* (2n) „zmocniť sa, zachvátiť, ovládnuť“ *nadíšiel ho strach*, pri ktorých je prežívateľ stavu (afektor) zasiahnutý negatívnym emočným dianím konceptualizovaný ako entita lokalizovaná dole, pričom samotné pomenovanie stavu sa pri verbe konceptualizuje ako entita, ktorá je nad afektorom.

Druhým základným priestorovým významom prefixu *nad-* možno ilustrovať prostredníctvom schémy DOSIAHNUTIE PRIESTOROVÉHO BODU PONAD NIEČO. Takýto spôsob konceptualizácie priestorovej scény možno vyjadriť nasledujúcou schémou:

V danom priestorovom usporiadaní možno chápať trajektor ako objekt, ktorý je v určitom priestorovom vzťahu voči landmarku, pričom geometrické špecifiká landmarku nebudeme brať do úvahy (landmark je priestorový bod, ktorého vnútorná štruktúra je irelevantná: *raketa nadletí cieľ*, landmark je vertikálny, rozprestiera sa smerom nahor: *nadletieť kopec*, *nadletieť stromy*, landmark je rozpriestranený, má nejaký rozmer na priamke alebo na ploche: *nadletieť rizikovú zónu*, *nadletieť pole*, landmark je rozpriestranený aj vertikálny: *nadletieť tropické búrkové oblaky*). Šípka označuje trajektóriu, po ktorej sa trajektor pohybuje, pričom táto trajektória je nad landmarkom.

Na rozdiel od sloviess, pri ktorých v úlohe landmarku vystupuje lokus vyjadrený predložkovou frázou (schéma SMEROVANIE NAD NIEČO), napr. *nadletieť nad hniezdo*, pri tejto schéme je landmark konceptualizovaný ako zasiahnutý priestorový objekt, ktorý trajektor svojím pohybom prekonáva: *nadletieť dom*. Keďže pri tomto význame prefixu (3a) „dosiahnutie priestorového bodu ponad niečo“ je fokusované dosiahnutie koncového bodu ako cieľa pohybu, tento význam je typický pre pohybové tranzitívne verbá. Súčasťou takéhoto priestorového usporiadania scény je 1. vertikálna konfigurácia trajektora a landmarku (trajektor svojím pohybom nad landmarkom dosahuje cieľ v priestore), 2. blízkosť trajektora a landmarku, 3. absencia kontaktu medzi trajektorom a landmarkom. V prípade, že má landmark podobu vertikálneho objektu, konceptualizuje sa ako prekážka pohybu trajektora, čo implikuje, že priebeh trajektórie nemusí byť priamy, ale môže byť aj zakrivený.

Jednou z extenzií tohto priestorového významu je vznik významu, v ktorom sa vertikálna perspektíva mení na horizontálnu: trajektor a landmark dostávajú horizontálne usporiadanie, pričom trajektor sa dostáva pred landmark, porov. význam (3b) „dosiahnutie priestorového bodu okolo niečoho“, napr. *nadbehol ich obchvatom po ceste*. Pri danom význame sa zachováva absencia kontaktu medzi trajektorom a landmarkom a nepriame smerovanie trajektórie pohybu. Tento význam „dosiahnutie priestorového bodu okolo niečoho“ možno v slovenčine vyjadriť aj prefixom *o-*, napr. *obehol ich obchvatom po ceste*.

Horizontálne usporiadanie trajektora a landmarku, pri ktorom sa trajektor dostáva pred landmark, je východiskom formovania významu „dostať sa pred niekoho, pred stanovenú hranicu“, a to v priestore (3c), napr. *taxíkom nadbehol autobus*, resp. v množstve/čase (3d): *v práci si mnohé nadbehneš*.

Sémantický komponent „blízkosť trajektora a landmarku“ z primárneho priestorového významu je základom transpozície, ktorej výsledkom je pri verbách *nadbehnúť/nadbiehať*, *nadíšť*, *nadchádzať* formovanie významu (3e) „blízkosť v priestore“, napr. *zajac nadbehol poľovníkovi*. Cieľový objekt je v týchto prípadoch kódovaný prostredníctvom datívu, ktorým sa vyjadruje vstup pohybujúceho sa objektu do jeho personálnej sféry.

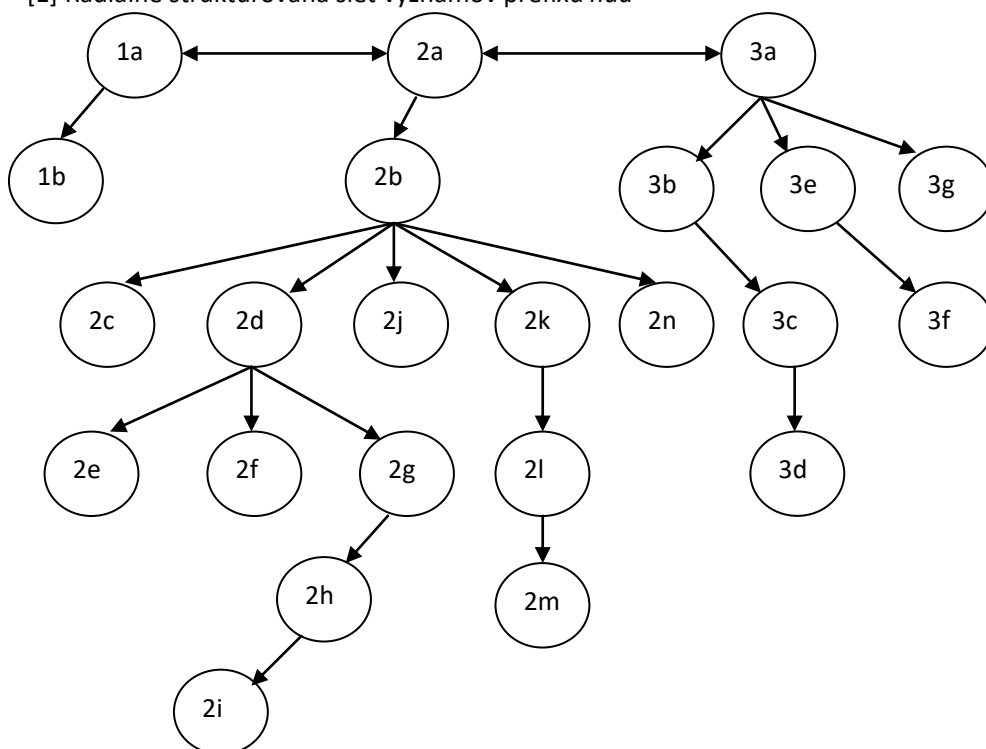
Na základe metaforickej transpozície sa následne derivuje význam (3f) „blízkosť v čase“, napr. *nadišla jar*, *nadchádza spln*. a následne význam „usilovať sa o emočnú blízkosť, vnucovať sa do priazne“, napr. *nadbiehať dievčaťu*, *nadbiehať šéfovi*.

Sémantický komponent „dosiahnutie koncového bodu“ z primárneho priestorového významu je zasa východiskom pre formovanie významu (3g) „zaujatie vhodnej pozície“. Je preň charakteristická eliminácia priestorového komponentu „vertikálne umiestnenie trajektora nad landmarkom“ *nadstaviť pohár pod misu*. Pri týchto verbách môže byť prefix

nad- nahradený aj prefixom *na-*, čo možno vysvetliť aj na základe vývinovej blízkosti týchto prefixov (porov. Machek, 2010, s. 387).

Opísané významy prefixu *nad-* možno zachytiť prostredníctvom nasledujúcej schémy ilustrujúcej radiálne štruktúrovanú sieť významov, v rámci ktorej identifikujeme tri základné priestorové protoscény. Medzi týmito protoscénami postulujeme vzťah similarity a pri každej z nich opisujeme jednotlivé odvodené významy, a to na základe princípu extenzie z prototypického významu:

[1] Radiálne štruktúrovaná sieť významov prefixu *nad-*

- 1a. lokalizácia nad objektom, 1b. pohyb nahor a nadol nad objektom
 2a. smerovanie nad niečo, 2b. trochu sa pohnúť hore, 2c. trochu realizovať aktivitu, 2d. pridať objekt k inému objektu a tým ho zväčšiť, 2e. zväčšiť objekt, 2f. začať aktivitu, 2g. pokračovanie v čase, 2h. prekročenie časovej hranice, 2i. prekročenie axiologickej normy, 2j. postaviť v systéme vyššie, 2k. dvihnúť hore a tým urobiť ľahším, 2l. urobiť ľahším, 2m. zmierniť, 2n. získať (emočnú) kontrolu
 3a. dosiahnutie priestorového bodu ponad niečo, 3b. dosiahnutie priestorového bodu okolo niečoho, 3c. dostať sa pred niekoho/niečo v priestore, 3d. dostať sa pred niekoho/niečo v čase, 3e. blízkosť v priestore, 3f. blízkosť v čase, 3g. zaujatie vhodnej pozície

2 Slovotvorná motivácia a korpusová lingvistika

V dobe rozsiahlych a reprezentatívnych korpusov je materiálová databáza, ktorú poskytujú, adekvátnym prostriedkom na realizáciu slovotvorných výskumov. Korpusové dáta možno využiť najmä pri skúmaní formálnych aspektov slovotvorby, napr. pri analýze produktivity a konkurenčnosti slovotvorných formantov, produktivity slovotvorných modelov, ako nástroj na skúmanie vzťahu medzi potenciálnymi a aktuálne jestvujúcimi slovotvorne motivovanými jednotkami a pod. Istou nevýhodou pri využívaní korpusov na účely slovotvorných výskumov je skutočnosť, že korpusy nedisponujú potrebnou sémantickou informáciou o jednotkách, takže slovotvornú analýzu nemožno založiť na inom ako semaziologickom prístupe.

2.1 Produktivita a korpus

Využitie korpusu je relevantné pri výskume slovotvornej produktivity, ktorá je jedným z centrálnych pojmov/termínov v rámci teórie slovotvorby. Podľa H. Schultinka (1961, s. 113) predstavuje slovotvorná produktivita schopnosť prirodzeného jazyka tvoriť nezámerne v princípe nespočítateľné množstvo nových slov prostredníctvom istých slovotvorných prostriedkov na základe korešpondencie formy a obsahu slov, ktoré používateľ jazyka už pozná. Takéto vymedzenie slovotvornej produktivity vzbudzuje viacero otázok: 1. je otázne, čo si predstaviť pod spojením „nekonečné množstvo“, keďže počet novovytvorených slov je zvyčajne kvantitatívne limitovaný v závislosti od systémových a pragmatických reštrikcií platných v tom-ktorom jazyku, 2. nie je celkom zrejmé, ako definovať termín/pojem „nové slovo“, a to vzhľadom na fakt, že individuálny používateľ jazyka môže chápať slovo ako nové alebo už existujúce v závislosti od viacerých mimojazykových faktorov (ako vek, vzdelanie, známosť istého registra a pod.), 3. pod spojením „nezámerným spôsobom“ sa myslí fakt, že pri vymedzení slovotvornej produktivity nemožno počítať s príležitostnými slovami, ktoré boli utvorené hovoriacim v konkrétnej situácii za účelom dosiahnutia istého štylistického efektu a ktoré prípadne môžu porušovať systémové pravidlá platné v danom jazyku, problémom pri analýze však je zistiť, kedy ide o intencný alebo neintenčný akt, 4. pokiaľ ide o korešpondenciu formy a obsahu slov, ktoré používať jazyka už pozná, podľa J. Furdíka (2005, s. 254) sú súčasťou jazykového vedomia nositeľov jazyka latentné štruktúry, ktoré sa v prípade akútnej pomenovacej potreby spontánne aktivizujú; výsledkom tejto aktivizácie je nová pomenovacia jednotka, zachovávajúca obsahové i formálne parametre pomenovacích jednotiek už utvorených na základe týchto štruktúr. V tomto zmysle M. Dokulil chápe produktivnosť slovotvorného typu ako „schopnosť tohoto slovotvorného typu byť modelom pro tvoření nových slov“ (1962, s. 78). V tejto súvislosti je však potrebné pripomenúť, že dynamická aktivita jednotlivých slovotvorných typov nie je rovnako intenzívna, závisí od viacerých vnútrojazykových aj mimojazykových činiteľov a je historicky premenlivá (napríklad pri tvorení desubstantívnych adjektív s významom pôvodu bol sufix *-ený*, napr. *drevený*, vystriedaný sufixom *-ový*, napr. *kovový*, a možno ho v súčasnosti považovať za neproduktívny, keďže sa pomocou neho nové jednotky už netvoria, porov. Šlosar, 1984, s. 97).

F. Reiner (1987) identifikuje šesť rozličných významov spätých s pojmom slovotvornej produktivity:

- i. počet slov utvorených podľa istého slovotvorného pravidla;
- ii. počet nových slov utvorených podľa istého slovotvorného pravidla v istom časovom období;
- iii. možnosť vytvorenia nových slov podľa istého slovotvorného pravidla;
- iv. pravdepodobnosť vytvorenia nových slov podľa istého slovotvorného pravidla;
- v. počet možných slov utvorených na základe istého slovotvorného pravidla;
- vi. vzťah/pomer medzi existujúcimi a možnými slovami utvorenými podľa istého slovotvorného pravidla.

V Reinerových definíciách produktivity sa krížia synchronne a diachronne, ako aj kvalitatívne a kvantitatívne aspekty slovotvornej produktivity.

Kvalitatívny prístup k skúmaniu slovotvorby možno manifestovať predovšetkým na základe stanovenia selekčných obmedzení istého slovotvorného pravidla (Booij, 1997). Kategorálne reštrikcie možno definovať ako prípad, keď sa isté afixy prednostne spájajú so základmi patriacimi do istých slovnodruhových kategórií (napr. prefix *vice-* sa spája výhradne so substantívnymi slovotvornými základmi, sufix *-ací* sa spája výhradne so substantívnymi slovotvornými základmi), fonologické reštrikcie sa týkajú prípadov, keď sa isté formanty spájajú so slovotvornými základmi istých fonologických kvalít (napr. distribúcia variantov *-ák, -iak* je daná fonologickým zakončením slovotvorných základov, porov. *Lip-ták – Spišiak, prvák – tretiak*), sémantické reštrikcie sa týkajú prípadov, keď sa afixy spájajú prednostne so slovotvornými základmi s istými sémantickými charakteristikami (napr. sufix *-ací* sa prednostne spája so slovotvornými základmi substantív, ktoré sú pomenovaniami zvierat), syntaktické reštrikcie sa týkajú prípadov, keď sa afixy spájajú so základmi vyznačujúcimi sa istými syntaktickými vlastnosťami, napr. tvorenie možnosťných adjektív prostredníctvom sufixu *-teľný* sa v slovenčine realizuje iba od tranzitívnych sloves, porov. tiež výskumy K. Buzássyovej (1974) o vzťahu medzi príslušnosťou verba k istému intencnému typu a možnosťou tvorenia derivátov v rámci istých onomaziologických kategórií.

Kvantitatívny prístup k skúmaniu slovotvorby sa intenzívne rozvíja najmä v prácach H. Baayena (1992, 1993 a i.), v ktorých sa skúma úloha tzv. hapax legomena vo veľkých korpusoch (slová, ktoré sa v takýchto korpusoch objavia len raz).

Pri kvantitatívnych výskumoch slovotvornej produktivity je dôležitým faktorom rozlišovanie systémovej a empirickej produktivity (porov. Dokulil, 1962, s. 79 – 80). D. Corbine (1987, cit. podľa ten Hacken – Panocová, 2013) v tejto súvislosti používa pojmy/termíny *disponibilité* (vo význame všeobecnej schopnosti slovotvorného typu produkovať nové jednotky, v angličtine sa tento termín prekladá ako *availability*, teda dostupnosť) a *rentabilité* (produktivita v zmysle kvantitatívnych ukazovateľov, v dôsledku ktorých možno jednotlivé typy umiestniť na škálu od produktívnych k málo produktívnym až neproduktívnym, v angličtine sa používa termín *profitability*, ide teda o mieru, v akej je *disponibilité* využitá v performancii).

Jednou z kľúčových otázok je problém zistenia empirickej produktivity (*rentabilité*) slovotvorných typov a ich porovnania. Korpusové nástroje umožňujú kvantifikovať, koľko jednotiek bolo reálne utvorených podľa daného modelu, stanoviť rozdiel medzi potenciál-

nymi a okazionálnymi jednotkami a na základe frekvenčnej distribúcie delimitovať okazionálne, individuálne jednotky od systémových. Pravda, ani v danom prípade nejde o striktné vymedzené hranice, ale o škálovito, graduálne založené kategórie.

M. Haspelmath a A. Sims (2013, s. 129 – 131) uvádzajú niekoľko rôznych chápaní slovo-
tvornej produktivity:

(i) Množstvo systémových jednotiek utvorených podľa istého modelu (v tomto prípade sa hovorí tiež o stupni zovšeobecnenia, využiteľnosti slovo-
tvorného typu, resp. o typovej frekvencii). Takto chápanú produktivitu možno zisťovať na základe existujúcich výkladových slovníkov daného jazyka. Podľa M. Haspelmatha a A. Sims (2013, s. 129) však typová frekvencia nemusí byť v zhode s všeobecne chápanou produktivitou slovo-
tvorného typu ako schopnosťou tvoriť nové jednotky jazyka. Ako príklad uvádza anglický sufix *-ment*, ktorý má v angličtine vysokú typovú produktivitu (existuje veľa substantív utvorených týmto sufixom), avšak nie je produktívny, keďže podľa *Oxford English Dictionary* sú v 20. storočí doložené len štyri neologizmy odvodené prostredníctvom tohto sufixu).

(ii) Počet možných slov, ktoré môžu byť utvorené podľa istého modelu. V danom prípade je nutné stanoviť všetky reštrikcie konkrétneho slovo-
tvorného modelu. Aj v takom prípade je však ťažké jednoznačne stanoviť, že počet možných slov sa rovná pravdepodobnosti, že podľa tohto modelu bude utvorená nová jednotka, pretože v mnohých prípadoch môžu mať reštriktívne pravidlá výnimky. Ako príklad možno uviesť tvorenie adjektív pomocou sufixu *-ací* v slovenčine (okrem zvieracích substantív sa tieto adjektíva odvodzujú aj od vybraných substantív stredného rodu, napr. *kniežací*, *pážací*, neplatí to však absolútne, porov. napr. **dievčací*, **chlapčací*).

(iii) Pomer systémových slov a možných slov, ktorý sa označuje aj ako stupeň vyčerpania (Aronoff, 1976). V tomto prípade je opäť náročné stanoviť počet možných slov.

(iv) Počet neologizmov zachytených v istom časovom období (tu sa hovorí aj o diachrónej produktivite). Práve tu je možné použiť (diachrónny) korpus za účelom sledovania nadobudnutia, prípadne straty produktivity istého afixu (napr. sufixoid *-gate* v angličtine).

(v) Pomer hapax legomena a celkovej tokenovej frekvencie daného modelu. V takom prípade sa hovorí o tzv. P miere, resp. o kategoriálne podmienenom stupni produktivity. Jeden z návrhov na meranie takto chápanej produktivity slovo-
tvorného typu predstavuje vo svojej práci H. Baayen (1992).

$$P = \frac{n1}{N}$$

V danom vzorci P predstavuje kvocient dvoch kvantitatívnych údajov, ktoré sú kalkulované na jeden konkrétny korpus. N predstavuje počet tokenov príslušného slovo-
tvorného typu (napríklad deverbatívnych substantív utvorených sufixom *-ation*), index *n1* označuje počet jednotiek daného typu, ktoré majú v korpuse frekvenciu 1 (hapax legomena, teda okazionálne jednotky).

(vi) Pomer hapax legomena daného modelu a všetkých hapax legomena (niekedy sa označuje ako P* miera). Na výpočet P* miery sa používa vzorec:

$$P^* = V_{1,m} / V_1$$

V_1 je celkový počet hapax legomena v danom korpuse, V_{1m} je počet hapax legomena daného slovotvorného typu.

Fenomén produktivity je potrebné odlišiť od niekoľkých príbuzných konceptov. Jedným z nich je napríklad frekvencia. Zatiaľ čo produktivita sa chápe ako dynamický aspekt slovotvorných procesov, frekvenciu možno definovať ako statický aspekt, výsledok slovotvorných procesov. Podľa A. Pounder (2000, s. 744) frekvencia je symptómom, indikátorom produktivity.

Oproti pojmu produktivity sa niekedy stavia pojem kreativity. V rámci slovotvorby kreativita odkazuje tradične na všetky idiosynkratickosti a deviácie zo slovotvorných pravidiel pri utváraní jednotiek. V koncepcii P. Štekauera (2005) pojem/termín produktivita odkazuje na konkurenčnosť formálnych afixov využívaných v slovotvornom akte, zatiaľ čo pojem/termín kreativita referuje na pomenovací akt individuálneho používateľa jazyka, ktorý sa môže realizovať na základe regulárnych pravidiel alebo idiosynkraticky. Pravda, možnosti používateľa sú vždy dané systémom jazyka, avšak pre individuálneho používateľa jazyka vždy jestvuje priestor na selekciu jednej z možností, ktoré mu systém ponúka. Z tohto aspektu sú v centre pozornosti pomenovacie potreby používateľa jazyka. Na tomto pozadí P. Štekauer formuluje svoju onomaziologickú teóriu slovotvorby. V rámci onomaziologického prístupu odlišuje:

- (i) produktivitu onomaziologických typov,
- (ii) produktivitu slovotvorných typov,
- (iii) produktivitu morfológických typov,
- (iv) produktivitu slovotvorných pravidiel.

(i) P. Štekauer vymedzuje päť onomaziologických typov, ktoré sa postulujú na základe toho, ktoré prvky onomaziologickej štruktúry sa manifestujú na onomatologickej rovine. Onomaziologická štruktúra zahŕňa tri základné komponenty: determinujúci komponent, determinovaný komponent onomaziologického príznaku a onomaziologická báza príslušného onomaziologického príznaku (napríklad v kompozite *drevo-ruba-č* sú vyjadrené všetky zložky onomaziologickej štruktúry, t. j. objekt, akcia a agens, v deriváte *novel-ista* sú vyjadrené len dve zložky onomaziologickej štruktúry, konkrétne výsledok deja a agens, chýba však vyjadrenie akcie atď.). Produktivita jednotlivých onomaziologických typov je potom dôležitým indikátorom preferencií používateľov jazyka v zmysle zapojenia rôznych kognitívnych procesov, ktoré sú základom pomenovacieho aktu, a ich rôznych lingvistikých reprezentácií.

(ii) Slovotvorné typy predstavujú konceptuálne kategórie a spôsoby ich vyjadrenia, napr. pomenovanie agensa sa môže realizovať cez slovotvorné typy: Objekt – Akcia – Agens (*drevo-rub-ač*); Akcia – Agens (*pisa-teľ*) a i. Všetky tieto slovotvorné typy môžu byť použité na utvorenie nového slova v rámci jednej a tej istej konceptuálnej kategórie, a preto reprezentujú klaster slovotvorných typov. Produktivita (P) sa potom definuje takto:

$$P = \frac{\sum \text{počet pomenovacích jednotiek v texte patriacich k slovotvornému typu}}{\sum \text{počet pomenovacích jednotiek v texte patriacich ku klastru slovotvorného typu}} \times 100$$

To, čo v danom vzorci chápe autor ako text, môže byť nahradené korpusovými dátami, čím sa objektívizuje jazyková introspekcia individuálneho používateľa jazyka. Produktivita slovotvorného typu teda môže byť stanovená interne – na základe toho, ako sa konkrétny slovotvorný typ podieľa na celkovom počte jednotiek prináležiacich do príslušného klastra slovotvorných typov.

(iii) Morfologické typy vznikajú na základe kombinácií slovotvorných základov a slovotvorných formantov, samostatnými morfologickými typmi teda sú napr. základ + základ, základ + základ + sufix, základ + sufix atď.

(iv) Slovotvorné pravidlá sú dané jednotou slovotvorných a morfologických typov a odrážajú vzťah medzi onomaziologickou a onomatologickou rovinou. Pri výskume na základe sociolingvistických dát v práci P. Štekauera, D. Chapmana, S. Tomaščíkovej a Š. Franka (2005) sa ukázalo, že najproduktívnejším slovotvorným typom v angličtine je štruktúra Objekt-Akcia-Agens, najproduktívnejším morfologickým typom je základ + základ + sufix a najproduktívnejším slovotvorným pravidlom je Substantívum + Verbum + -er.

2.2 Vidotvorba a korpus

Ďalšou možnosťou využitia korpusových dát je skúmanie smeru vidotvorby, ktoré sa dá využiť aj pri analýze slovotvorných vzťahov. Takýto prístup aplikovala vo svojej štúdii M. Sokolová (2013) pri analýze deadjektívnych konverzných verb. Ako autorka potvrdila na základe korpusových štatistík, vyšší výskyt nedokonavej formy daných verb je zriedkavý, čo potvrdzuje primárnosť perfektívnej formy. Z toho dôvodu sa pri danej skupine slovík postuluje deprefixálna vidotvorba imperfektív a tvorenie perfektívnych foriem sa vysvetľuje na základe prefixálno-transflexného slovotvorného postupu v súlade so slovotvornou parafrázou „stať sa/stávať sa takým, ako označuje adjektívny motivant“, napr. *belasý* → *zbelasieť* (*belasieť*), *bledý* → *zblednúť* (*blednúť*), *čierny* → *sčernieť* (*černieť*), *drahý* → *zdražiť* (*dražiť*), *hluchý* → *ohluchnúť* (*hluchnúť*), *chudý* → *schudnúť* (*chudnúť*), *krivý* → *okrivieť* (*krivieť*) a pod.

3 Zhrnutie

V tejto časti sme sa venujali interdisciplinárnym aspektom slovotvornej motivácie vo vzťahu k teoreticko-metodologickým východiskám kognitívnej lingvistiky a korpusovej lingvistiky.

Na empirickej rovine sa v kognitívnej lingvistike rozvinuli viaceré postupy analýzy lexikálnych jednotiek. Možno spomenúť napríklad teóriu prototypov a s ňou súvisiace výskumy radiálne štruktúrovaných kategórií, ďalej výskumy konceptuálnej metafory a metonymie, analýza priestorovej sémantiky na základe vzťahu figúry/trajektora a pozadia/landmarku, využitie teórie idealizovaných kognitívnych modelov a i. Cieľom kognitívno-lingvistických výskumov je v zmysle základného teoretického postulátu, že každá jazyková jednotka má význam, sémantická analýza jazykových jednotiek (v prípade slovotvorby môže ísť o slovotvorne utvorené slová, afixy a pod.). Jej výsledkom však nie je súhrn izolovaných čiastkových významov reprezentujúci istú jednotku (napr. afix alebo skupinu afi-

xov), ale opis jednotky ako kategórie pozostávajúcej z množiny vzájomne súvisiacich významov, derivovaných na princípe kognitívnych mechanizmov (ako sú napr. metafora či metonymia). Tieto teoreticko-metodologické postuláty dokladáme prostredníctvom praktických analýz zameraných na problematiku metonymie a metafor v slovtvorbe (prípady desubstantívnych substantív, kompozít), voľby slovtvorného motívu pri odvodzovaní desubstantívnych substantív z hľadiska teórie prototypov a polysémie prefixov v intenciách základných postulátov priestorovej sémantiky.

Vzťah slovtvornej motivácie a korpusovej lingvistiky možno ilustrovať prostredníctvom analýz slovtvorných javov na báze frekvenčných údajov získaných z korpusových zdrojov. Korpusové dáta možno využiť najmä pri skúmaní formálnych aspektov slovtvorby, napr. pri analýze produktivity a konkurencie slovtvorných formantov, produktivity slovtvorných modelov, ako nástroj na skúmanie vzťahu medzi potenciálnymi a aktuálne jestvujúcimi slovtvorne motivovanými jednotkami a pod. Istou nevýhodou pri využívaní korpusov na účely slovtvorných výskumov je skutočnosť, že korpusy nedisponujú potrebnou sémantickou informáciou o jednotkách, takže slovtvornú analýzu nemožno založiť na inom ako semaziologickom prístupe. Možnosti využitia korpusových dát na účely slovtvorných výskumov ilustrujeme na príklade skúmania produktivity, ktorá je jedným z centrálnych pojmov/termínov v rámci slovtvorby, resp. skúmania smeru vidotvorby, ktorý sa dá využiť aj pri analýze slovtvorných vzťahov.

Literatúra

- ARONOFF, Mark: *Word Formation in Generative Grammar*. Cambridge: MIT Press 1976. 134 s.
- BAAYEN, Harald: Quantitative aspects of morphological productivity. In: *Yearbook of Morphology* 1991. Eds. G. Booij – J. van Marle. Dordrecht: Kluwer Academic 1992, s. 109 – 149.
- BAAYEN, Harald: On frequency, transparency and productivity. In: *Yearbook of Morphology* 1992. Eds. G. Booij – J. van Marle. Dordrecht: Kluwer 1993, s. 181 – 208.
- BĘDKOWSKA-KOPCZYK, Agnieszka: Verbs of emotion with *se* in Slovene: between middle and reflexive semantics: a cognitive analysis. In: *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2014, č. 14, s. 203 – 218.
- BOOIJ, Geert: Autonomous morphology and paradigmatic relations. In: *Yearbook of Morphology* 1996. Eds. G. Booij – J. van Marle. Dordrecht: Kluwer 1997, s. 35 – 53.
- BRDAR, Mario – BRDAR-SZABÓ, Rita: Some reflections on metonymy and word-formation. In: *Explorations in English Language and Linguistics*, 2013, roč. 1, č. 1, s. 40 – 62.
- DĄBROWSKA, Ewa: *Cognitive Semantics and the Polish Dative*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter 1997. 240 s.
- DICKEY, Stephen M.: A prototype account of the development of delimitative *po-* in Russian. In: *Cognitive Paths into the Slavic Domain*. Eds. D. Divjak – A. Kochańska. Berlin: Mouton de Gruyter 2007, s. 329 – 374.
- DOKULIL, Miloš: *Tvoření slov v češtině I. Teorie odvozování slov*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1962. 263 s.
- DOLNÍK, Juraj: *Lexikológia*. Bratislava: Univerzita Komenského 2003. 236 s.
- FURDÍK, Juraj: *Slovenská slovtvorba (teória, opis, cvičenia)*. Ed. M. Ološtiak. Prešov: Náuka 2004. 200 s.

FURDÍK, Juraj: Pojem produktivity v slovotvorbe a v morfológii. In: Život so slovotvorbou a lexikológiou. Výber štúdií pri príležitosti nedožitých sedemdesiatin. Eds. M. Ološtiak – L. Gianitsová-Ološtiaková. Košice: Vydavateľstvo LG 2005, s. 253 – 260.

HASPELMATH, Martin: Against markedness (and what to replace it with). In: Journal of Linguistics, 2006, roč. 41, č. 2, s. 25 – 70.

HASPELMATH, Martin – SIMS, Andrea D.: Understanding Morphology. 2nd edition. London, New York: Routledge 2013. 384 s.

JANDA, Laura: A Semantic Analysis of the Russian Verbal Prefixes *za-*, *pere-*, *do-* and *ot-*. Munich: Verlag Otto Sagner 1984. 261 s.

JANDA, Laura A.: A geography of Case Semantics. The Czech Dative and The Russian Instrumental. Berlin, New York: Mouton de Gruyter 1993. 225 s.

JANDA, Laura: Russian word-formation in contrast with Czech and Norwegian. In: Oslo Studies in Language (OSLa), 2010, roč. 2, č. 2, s. 243 – 259.

JANDA, Laura: Metonymy in word-formation. In: Cognitive Linguistics, 2011, roč. 22, č. 2, s. 359 – 392.

KATUNAR, Daniela: Diminutives in Action: A cognitive account of diminutive verbs and their suffixes in Croatian. In: Suvremena Lingvistika, 2013, roč. 39, č. 75, s. 1 – 23.

KÖVECSES, Zoltan: Metaphor: A Practical Introduction. Oxford: Oxford University Press 2010. 400 s.

KRÁTKY SLOVNÍK SLOVENSKÉHO JAZYKA. 4., doplnené a upravené vyd. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková – M. Považaj. Bratislava: Veda 2003. 987 s.

KYSEĽOVÁ, Miroslava – IVANOVÁ, Martina: Sloveso vo svetlo kognitívnej gramatiky. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2013. 247 s.

LAKOFF, George: Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind. Chicago: University of Chicago Press 1987. 614 s.

LANGACKER, Ronald W.: Space Grammar, Analysability, and the English Passive. In: Language, 1982, roč. 58, s. 22 – 80.

LANGACKER, Ronald W.: Foundations of Cognitive Grammar. Volume 1. Theoretical Prerequisites. Stanford: Stanford University Press 1987. 540 s.

LANGACKER, Ronald W.: Foundations of Cognitive Grammar. Volume 2. Descriptive Application. Stanford: Stanford University Press 1991. 589 s.

LEWANDOWSKA-TOMASZCZYK, Barbara: Polysemy, prototypes and radial categories. In: Handbook of Cognitive Linguistics. Eds. D. Geeraerts – H. Cuyckens. Oxford: Oxford University Press 2007, s. 139 – 169.

MACHEK, Václav: Etymologický slovník jazyka českého. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2010. 866 s.

ONYSKO, Alexander – MICHEL, Sascha: Cognitive Perspectives on Word Formation. Berlin, New York: Mouton de Gruyter 2010. 431 s.

PANTHER, Klaus-Uwe – THORNBURG, Linda: A conceptual analysis of English *-er* nominals. In: Applied Cognitive linguistics II: Language pedagogy. Eds. M. Pütz – S. Niemeier – R. Dirven. Berlin: Mouton de Gruyter 2001, s. 149 – 200.

POUNDER, Amanda: Processes and Paradigms in Word-Formation Morphology. Berlin, New York: Mouton de Gruyter 2000. 744 s.

REINER, Franz: Produktivitätsbegriffe in der Wortbildungstheorie. In: Grammatik und Wortbildung romanischer Sprachen. Eds. W. Dietrich – H.-M. Gauger – H. Geckeler. Tübingen: Narr 1987, s. 187 – 202.

ROSCH, Eleanor: On the Internal Structure of Perceptual and Semantic Categories. In: *Cognitive Development and the Acquisition of Language*. Ed. T. E. Moore. New York: Academic Press 1973, s. 111 – 144.

ROSCH, Eleanor – MERVIS, Carolyn B.: Family Resemblances: Studies in the Internal Structures of Categories. In: *Cognitive Psychology*, 1975, roč. 7, č. 4, s. 573 – 605.

RUIZ DE MENDOZA IBÁÑEZ, Francisco: El modelo cognitivo idealizado de 'tamaño' y la formación de aumentativos y diminutivos en español. In: *Revista española de lingüística aplicada* (Ejemplar dedicado a: Estudios Cognoscitivos del español), 2000, roč. 1, s. 355 – 374.

Slovenský národný korpus. Korpusová verzia prim-6.0-public.all. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2013. Dostupný na: <http://korpus.juls.savba.sk>.

SOKOLOVÁ, Miloslava: Verifikácia smeru vidotvorby pri deadjektívnych verbách. In: *Od morfému ku komplexným slovám a ich paradigmám. Výraz – význam – funkcia*. Eds. M. Ološtiak – L. Sisák. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2013, s. 131 – 146.

SCHULTINK, Henk: Produktiviteit als Morfologisch Fenomeen. In: *Forum der Letteren*, 1961, roč. 2, s. 110 – 125.

ŠARIĆ, Ljiljana: The Croatian preposition *uz*: A cognitive approach. In: *Jezikoslovlje*, 2012, roč. 13, s. 151 – 190.

ŠLOSAR, Dušan: Slovtvorní produktivita – pojem synchronní, nebo diachronní? In: *SPFFBU*, A 32, 1984, s. 97 – 101.

ŠTEKAUER, Pavol: Onomasiological Approach to Word-formation. In: *Handbook of Word-Formation*. Eds. P. Štekauer – R. Lieber. Dordrecht: Springer 2005, s. 207 – 232.

ŠTEKAUER, Pavol – CHAPMAN, Don – TOMAŠČÍKOVÁ, Slávka – FRANKO, Štefan: Word-Formation as creativity within productivity constraints: Sociolinguistic evidence. In: *Onomasiology online*, 2005, roč. 6, s. 1 – 55.

TALMY, Leonard: How to structure space. In: *Spatial Orientation: Theory, Research, and Application*. Eds. H. Pick – L. Acredolo. New York: Plenum Press 1983, s. 225 – 282.

ten HACKEN, Pius – PANOCOVÁ, Renáta: The Use of Corpora in Word Formation Research. In: *CORELA. Cognition, représentation, langage* [elektronický zdroj], 2013, roč. 11, č. 1, s. 1 – 19.

TYLER, Andrea – EVANS, Vyvyan: The Semantics of English Prepositions. *Spatial Scenes, Embodied Meaning, and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press 2003. 254 s.

Van der AUWERA, Johan – GAST, Volker: Categories and Prototypes. In: *Oxford Handbook of Linguistic Typology*. Ed. J. J. Song. Oxford: Oxford University Press 2010, s. 166 – 189.

Word-Formation: An International Handbook of the Languages of Europe. Volume 1. HSK 40.1. Eds. P. O. Müller – I. Ohnheiser – S. Olsen – F. Reiner. Berlin – Boston: Mouton de Gruyter 2015.
